

NASIONALE SENIOR CERTIFIKAAT-EKSAMEN
NOVEMBER 2018

REKENINGKUNDE: VRAESTEL II

NASIENRIGLYNE

Tyd: 2 uur

100 punte

Hierdie nasienriglyne is opgestel vir gebruik deur eksaminators en hulp-eksaminators van wie verwag word om almal 'n standaardiseringsvergadering by te woon om te verseker dat die riglyne konsekwent vertolk en toegepas word by die nasien van kandidate se skrifte.

Die IEB sal geen bespreking of korrespondensie oor enige nasienriglyne voer nie. Ons erken dat daar verskillende standpunte oor sommige aangeleenthede van beklemtoning of detail in die riglyne kan wees. Ons erken ook dat daar sonder die voordeel van die bywoning van 'n standaardiseringsvergadering verskillende vertolkings van die toepassing van die nasienriglyne kan wees.

VRAAG 1 BEGROTINGS**(33 punte, 40 minute)**

Lees die artikel oor Amzi Vervaardigers Bpk. in die Inligtingsboekie en beantwoord die volgende vrae:

- 1.1 *Voltooi die Debiteure-invorderingskedule vir Februarie en Maart 2019, en sluit die bedrae van die kredietverkope vir November en Desember 2018 in.*

Debiteure-invorderingskedule vir Februarie en Maart 2019

	Kredietverkope	Februarie	Maart
November	✓ 1 790 000	358 000	
Desember	✓ 1 700 000	☑ 850 000	☑ 340 000
Januarie	1 870 000	✓ 561 000	☑ 935 000
Februarie	2 040 000		612 000
		☑ 1 769 000	✓ 1 887 000

(8)

- 1.2 *Bereken die ontbrekende bedrae gemerk A–H. Toon berekeninge. Moenie die bedrae wat deur 'n '?' getoon word, bereken nie.*

A	$2\,040\,000 \times 15/85 = 360\,000$ ✓
B	$1\,769\,000$ ☑
C	$700\,000 \div 200 = 3\,500$ per persoon $90 \checkmark \times 4 \checkmark \times 3\,500 \checkmark = 1\,260\,000$
D	$66\,240 \times 100/92 \checkmark \times 40/60 \checkmark = 48\,000$
E	$68\,000 \times 60/40 \checkmark \times 92/100 \checkmark = 93\,840$
F	$310\,000 \times 112/100 = 347\,200$ ✓
G	$5\,100\,000 \div 10 \text{ jaar} \div 12 \text{ maande} = 42\,500$ ✓
H	$569\,300$ ✓

(12)

- 1.3 *Hulle verwag dat die fabrieksbokoste in Februarie met 12% gaan styg.*
- Verduidelik wat die hoofitem is wat gaan verander en hierdie verhoging gaan veroorsaak?*
  - Bereken hoeveel (randwaarde) hierdie item by die fabrieksbokoste gaan voeg.*

Item: Die lone van die 10 werkers wat toesig oor die produksie sal hou, het van direkte lone na fabrieksbokoste verskuif. ✓

OF: Verhoging in elektrisiteit as gevolg van die gebruik van die robotte

(2)

OF: Onderhoud van robotte

- 1.4 *Gebruik Februarie se rente op die lening om te bereken watter persentasie rente Amzi Vervaardigers Bpk. op hul lening gaan betaal.*

$$5\,100\,000 \checkmark \times 1/12 \checkmark / X/100 = 38\,250 \checkmark$$

$$X = 9\% \text{ p.j. } \checkmark$$

(4)

1.5 *Verduidelik, deur na die tekort vir Februarie te kyk, of Amzi Vervaardigers Bpk. hieroor bekommerd moet wees.*

Hoef nie bekommerd te wees nie. Die hoofrede vir die tekort is die skeidingspakket van R1 260 000. Dit is 'n eenmalige bedrag wat net in Augustus herhaal sal word en dan nooit weer nie. Teen die einde van Maart het hulle weer 'n surplus, en hulle het 'n groot surplus. ✓✓ vir insig

(2)

1.6 (a) *Amzi Vervaardigers Bpk. beplan om in Augustus die ander 100 direkte fabriekswerkers met robotarms en 10 fabriekstoestelhouers te vervang. Gebruik die syfers in die Kontantbegroting en verduidelik in detail twee kostevoordele indien Amzi Vervaardigers Bpk. met hierdie plan sou voortgaan.*

- Maandelikse besparing op lone: $350\,000 - 35\,000 = R315\,000$. ✓
Hulle sal ook op die oortyd bespaar, aangesien die robotarms meer kan doen as die produksielyste met die werkers. ✓
- Die skeidingspakket sal gedek word deur 4 maande se besparing op lone.
- Die terugbetaling op die lening en die rente is baie minder as die langtermynbesparing op lone. ✓ Met meer as 'n miljoen surplus wat die meeste maande verwag kan word, kan hulle die betaling op die lening verhoog en dit binne 'n jaar terugbetaal om sodoende die meeste van die rente te spaar. ✓

(4)

(b) *Noem, in ooreenstemming met goeie korporatiewe bestuur volgens die King-kode, 'n punt wat hulle moet oorweeg wanneer hulle die besluit neem om die robotarms in die fabriek te gebruik.*

- In 'n land met hoë werkloosheid sal hulle daartoe bydra. ✓
- Drieledige vereiste – hulle moenie net hul wins oorweeg nie, maar ook die effek op die gemeenskap. Deur ontslae te raak van loonverdieners dra hulle by tot armoede en misdaad in die gemeenskap. ✓(1)

33 punte

VRAAG 2 MAATSKAPPY-ONTLEDING**(42 punte; 50 minute)**

Lees die artikel oor Aspen in die Inligtingsboekie en beantwoord dan die volgende vrae:

2.1 Dit lyk asof die artikel Aspen se hoë hefboomfinansiering as 'n probleem beskou.

(a) Verduidelik waarna hefboomfinansiering verwys.

Die verhouding tussen eie en geleende geld ✓ waarin die maatskappy gefinansier word ✓

(2)

(b) Gee een voordeel en een nadeel van Aspen se finansiering van sy bates deur lenings.

Voordeel:

- Verdun nie die opbrengs op aandeelhouersekuiteit / opbrengs op kapitaal aangewend / VPA / DPA nie ✓

Nadeel:

- Verhoog rente-uitgawe ✓
- Lenings moet terugbetaal word, ongeag of 'n verlies of 'n wins gemaak word.

(2)

(c) Dui aan of Aspen hoë risiko het. Bereken 'n verhouding om jou antwoord te ondersteun.

Berekening:

- $38,4 \checkmark : 43,1 \checkmark$
 $= 0,89 : 1$

Hoë risiko? Ja

(2)

(d) Verduidelik of dit 'n probleem is.

Is dit 'n probleem?

- Nee. Met R5,1 biljoen netto wins behoort Aspen hul skuld vinnig te kan terugbetaal. ✓
- Skuld word vir uitbreiding gebruik, dus behoort Aspen se wins te bly toeneem, wat dit maklik maak om die skuld vinnig terug te betaal.

(1)

2.2 *Gedurende 2017 en 2018 is Steinhoff ondersoek om te sien of sy bestuur bedrog ten bedrae van biljoene rand gepleeg het ten spyte daarvan dat die maatskappy 'n interne ouditkomitee het. Volgens die King-kode oor Goeie Korporatiewe Bestuur moet 'n maatskappy 'n interne ouditkomitee hê met die doel om die risiko van bedrog te verminder.*

- (a) Gee **twee aktiwiteite** waarvoor die interne ouditkomitee verantwoordelik behoort te wees om hierdie taak te kan verrig.
- Hulle moet interne beheerprosesse gereed hê om diefstal en bedrog te minimaliseer. ✓
  - Hulle moet elke afdeling van die maatskappy gereeld ouditeer. ✓
  - Hulle moet elke afdeling van die maatskappy met tyd ouditeer.
  - Hulle moet kyk waar die risiko's lê en beheermaatreëls instel om die risiko's te minimaliseer.
  - Hulle moet kyk of daar aan die beheermaatreëls voldoen word.
  - Hulle moet gekwalifiseerde, geregistreerde eksterne ouditeure kies.
  - Hulle moet toets of die eksterne ouditeure goeie werk doen. (2)

- (b) *Die media berig oor die toenemende hoeveelheid bedrog wat in die korporatiewe wêreld plaasvind. Verduidelik waarom maatskappy-bedrog wat oor 'n aantal jare gepleeg word, die eksterne ouditeursprofessie in 'n slegte lig stel.*
- Die finansiële state word elke jaar geouditeer. Dit beteken dat hulle bedrog ter waarde van biljoene oor verskeie jare misgekyk het. ✓✓
  - Hul prosesse moes die bedrog uitgewys het. Dus was hulle prosesse ontoereikend.
  - Of dit kan beteken dat hulle partydig was, en betrokke by die bedrog. (2)

- 2.3 (a) *Aspen se netto wins het van 2016 tot 2017 toegeneem. Bespreek twee items in die Staat van Omvattende Inkomste, afgesien van verkope en bruto wins, wat tot hierdie toename gelei het.*
- Die bedryfsuitgawes het minder gestyg as die toename in bruto wins, R1,1 biljoen (10,19%) ✓✓
  - Die finansieringskoste het aansienlik afgeneem, R0,8 biljoen (38,89%). ✓✓
  - Die vermindering in belasting het ook die netto wins verhoog. R0,7 biljoen (38,89%) ✓✓ (4)

- (b) *Saad verduidelik die spanning tussen die verskaffing van medisyne teen 'n redelike prys en die maak van 'n wins. Verduidelik of die boete na jou mening geregverdig was. Gee twee punte.*

Nee:

- Die prys het vir 40 jaar nie gestyg nie. ✓
- Daar is altyd 'n generiese (alternatiewe) medisyne wat mense eerder kan koop.
- Daar moet 'n vrye mark wees. ✓

Ja:

- Dit is oneties, aangesien mense op die medisyne staatmaak.
- Hulle moet jaarliks inflasionêre verhogings hê, nie skielik 'n groot verhoging nie. (2)

2.4 Die ontleder sê dat Aspen openbaar moes maak watter persentasie van sy groei aan verkrygings te danke was en watter persentasie van bestaande verkope afkomstig was. Skryf neer watter algemeen aanvaarde rekeningkundige praktyk- (AARP-)beginsel dieselfde voorstel en verduidelik waarom dit vir aandeelhouders belangrik is om hierdie inligting te hê.

- Beginsel: wesenlikheid/deursigtigheid ✓
- Verduideliking: dit is belangrik sodat die aandeelhouders kan sien of Aspen se verkrygings vrugte afwerp ✓ en of daar 'n redelike groei in die bestaande verkope is. ✓

(3)

Bestudeer die gegewe verhoudings en beantwoord dan die volgende vrae:

2.5 Bereken die ontbrekende bedrae in 2016 se Staat van Finansiële Posisie genommer A–E. **Toon jou berekening.**

A	$37,8 \div 1,8 = 21$ ✓
B	$0,7 \times 21 = 14,7$ ☒
C	$37,8 - 14,7 - 12,1 = 11$ ☒
D	$40,8 \div 96 \times 100 = 42,5$ ✓
E	$42,5 (D) + 40,8 + 21 (A) = 104,3$ ☒

(5)

2.6 (a) Bereken die persentasie verdienste per aandeel wat in 2017 deur Aspen behou is.

$$1\,123,4 - 287 = 836,4 \text{ sent}$$

$$836,4 \div 1\,123,4 \times 100 = 74,45\% \text{ ✓}$$

(1)

(b) Skryf twee redes neer waarom Aspen dalk sou besluit het om so 'n groot persentasie van hul verdienste te behou.

- Hulle is nog besig met verkrygings. ✓
- Hulle moet hul verkrygings afbetaal.
- Hulle moet op die terugbetaling van hul groot lenings fokus. ✓
- Opgehoopte fondes word behou vir volgende jaar se dividende

(2)

(c) Beskryf wat die netto batewaarde (NBW) verteenwoordig.

- Die boekwaarde waarde per aandeel op die ekwiteit gebaseer. ✓

(1)

(d) Bestudeer die grafiek van die eenjaaraandeleprys.

- Skryf die benaderde aandeleprys op 30 Junie 2017 neer.
- Verduidelik hoe die NBW met die aandeleprys op 30 Junie vergelyk.
- Gee 'n moontlike rede vir die verskil in waarde.

Benaderde aandeleprys:

- Die aandeleprys was nagenoeg 29 000 sent op 30 Junie 2017. ✓

Vergelyk:

- ongeveer drie keer soveel as die boekwaarde, selfs nadat dit aansienlik gedaal het. ✓

Rede:

- Dit kan wees dat die beleggers in die verlede baie vertroue in Aspen gehad het. ✓

- Die grond en geboue kan moontlik onderwaardeer wees, maar die meeste van hul uitbreidings het onlangs plaasgevind en die verkrygings behoort 'n huidige waarde te hê. (3)

2.7 (a) *Bereken die voorraadomsettempo vir 2017. Skryf neer of jy dink hierdie tempo is aanvaarbaar. Gee twee redes om jou mening te staaf.*

Berekening:

$$\frac{21,3}{(13,6 + 14,7(B))} \times \frac{1}{2} = \frac{21,3}{14,15} = 1,51 \text{ keer}$$

Nie aanvaarbaar nie:

- Hul medisyne kan verval voordat dit verkoop is. ✓
- Hulle sal baie beruimte nodig hê, wat duur is. ✓
- 'n Nuwe medisyne kan op die mark kom en hulle sal sukkel om ontslae te raak van al hul ou voorraad.

Aanvaarbaar:

- Dit neem ongeveer 8 maande vandat die grondstowwe opgeteken word totdat die klaarprodukte verkoop word. Dit is toereikend in die lig daarvan dat die voorraad eers vervaardig moet word. ✓
- Dit het van die vorige jaar verhoog. ✓

(5)

(b) *Verduidelik die hooforsaak van die skerp daling in die bedryfsverhouding van 2016 tot 2017.*

- Groot toename van R13,8 biljoen in die bedryfslaste. ✓
- OF: Groot toename van R8,1 biljoen in die huidige lenings.

(1)

(c) *Bespreek twee redes waarom Aspen dalk nie hul korttermynskuld sal kan terugbetaal nie.*

- Selfs al gebruik Aspen al hul kontant en vorder al hul skuld in, sal hulle nie hul huidige skuld kan afbetaal nie. ✓
- Hul voorraad neem ook ongeveer 8 maande om te verkoop, dus sal hulle nie hoë kontantverkope hê wat hulle kan gebruik om hul huidige skuld af te betaal nie. ✓
- Dit sal hulle byna 8 maande neem om hul voorraad te verkoop, dan moet hulle nog die geld ontvang van die debiteur aan wie hulle dit verkoop het. Sal moeilik wees om huidige skuld terug te betaal.

(2)

2.8 *Noem twee finansiële voordele wat die bestuur sal ontvang indien aandele as aanspooring aan hulle gegee word.*

- Hulle ontvang die waarde waarvoor die aandeel op daardie tydstop op die JSE verhandel. ✓
- Hulle ontvang die voordeel van toekomstige dividende. ✓

(2)

42 punte

VRAAG 3 VERSOENINGS**(25 punte; 30 minute)**

Bestudeer die inligting aangaande die Krediteurestaat van Vet Med in die Inligtingsboekie en beantwoord dan die volgende vrae:

- 3.1 Maak, na die lees van die foute of weglatings met betrekking tot Vet Med, die toepaslike regstellings in óf die Krediteureversoening óf die Krediteure-grootboek.

	Krediteure-grootboek	Krediteure-versoening
Foutiewe saldo's op 30 November 2018	35 844	41 580
Korting 57 + 57	✓ (114)	
Faktuur 147	✓ 90	
Debietnota		✓ (160)
Vooruitgedateerde tjek		✓ (7 000) of +7 000 na Grootboek
Aflewering van bestelling	✓ (1 400) of +1 400 na Versoening	
	34 420	☑ 34 420

(6)

- 3.2 Wat is die doel van 'n Krediteureversoeningstaat?

- Om die totaal van die krediteuregrootboek met die state te versoen om uitstaande syfers of foute op te spoor. ✓

(1)

- 3.3 (a) Verduidelik in detail wat **Vet Med** moes gedoen het toe hulle die vooruitgedateerde tjek wat in punt 4 beskryf word, ontvang het.

- Hulle moes dit in die kluis gebêre het ✓ en eers in die KOJ opgeteken het toe die datum aangebreek het. ✓

(2)

- (b) Beskryf hoe bogenoemde vooruitgedateerde tjek in die finansiële state van **Ed se Dierekliniek** hanteer moet word. Verduidelik ook waarom dit gedoen moet word.

- Tel R7 000 by bank / kontant en kontantekwivalente. ✓
- Tel R7 000 by krediteurekontrole / handelskrediteure / handels- en ander betaalbare bedrae. ✓
- Dit moet gedoen word om te verseker dat die bedrae wat in die finansiële state getoon word, die waarde van die bates/laste akkuraat weerspieël word vir die huidige finansiële jaar. ✓

(3)

- 3.4 Nie baie mense gebruik deesdae tjeks as 'n metode van betaling nie. Gee twee redes waarom ondernemings alternatiewe metodes van betaling verkies.

- Die tjek moet afgelewer word by die persoon wat betaal word, terwyl hulle met hul kredietkaart of EFO van die huis / kantoor af kan betaal. ✓
- Daar is baie tjekbedrog. ✓
- Die betaling neem ongeveer twee weke voordat dit in die rekening weerspieël word nadat dit by die bank gedeponeer is, terwyl 'n EFO hoogstens twee dae neem en 'n kredietkaart onmiddellik is.

(2)

- 3.5 *Gebruik die inligting wat in punt 6 tot 9 gegee word om die gekorrigeerde Debiteure-ouderdomsontleding op te stel. Die totale wat gegee word, is voor die foute in ag geneem is.*

Ouderdomsontleding van Paws Rescue Centre op 30 November 2018

90 dae	60 dae	30 dae	Huidig
R100 720	R22 160	R15 130	R34 020
– 20 020 ✓	+ 13 200 ✓	+ 1 800 ✓	+ 538 ✓
= 80 700	= 35 360	= 16 930	= 34 558

(4)

- 3.6 *Verduidelik of jy dink Ed se Dierekliniek beheer hul debiteure goed. Gee twee redes om jou mening te ondersteun.*

Nee

- Die grootste skuld is die skuld wat vir 90 dae uitstaande is. ✓
- Hulle het hul kredietperk van R30 000 oorskry. ✓

(2)

- 3.7 *Verduidelik een moontlike gevolg, afgesien van moontlike oninbare skuld, indien debiteure nie behoorlik beheer word nie.*

- Moontlike kontantvloei probleme / swak likiditeit. ✓
- Moeilik om op die spoor te bly van so baie uitstaande skuld – moet dalk 'n ekstra persoon aanstel om debiteure op te volg. ✓
- Indien die kliënt uiteindelik so baie skuld dat hulle nie kan betaal nie, soek hulle dalk 'n ander veearts.

(1)

- 3.8 *Skryf vier rekeningkundige beheermaatreëls neer wat Ed se Dierekliniek oënskynlik nie tans toepas nie, maar wat hulle sal moet instel om die debiteure in die toekoms te bestuur.*

- Doen 'n kredietkontrole vir alle nuwe debiteure. ✓
- E-pos maandelikse state. ✓
- Herinner kliënte aan die skuld met weeklikse SMS'e. ✓
- Maak seker hulle koop nie nog iets indien hulle hul perk oorskry het totdat hulle 'n bedrag terugbetaal het nie. ✓
- Skakel om betaalreëlins te tref vir skuld ouer as die kredietperk of kredietvoorwaardes.
- Kan kortings instel vir betalings binne 30 dae. (Kan nie rente afwaarts aanpas nie, aangesien dit 'n bestaande kredietvoorwaarde is. Ook nie 'n kredietperk en ander kredietvoorwaardes nie.)

(4)

25 punte

Totaal: 100 punte